

УДК 327

**СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ
ВІДНОСИН АРГЕНТИНИ ТА ЧИЛІ**
**CURRENT STATE AND PROSPECTS OF
ARGENTINE AND CHILE'S RELATIONS**

Тимейчук І. М.,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин,
Національний університет «Острозька академія»
(Острог, Україна),
e-mail: iryna.tymeychuk@oa.edu.ua

Мирутенко П. В.,
випускник, Національний університет
«Острозька академія» (Острог, Україна),
e-mail: pavlo.myrutenko@oa.edu.ua

Tymeichuk I. M.,
PhD in Literature, Associate Professor
Department of International Relations, National
University of Ostroh Academy (Ostroh, Ukraine),
e-mail: iryna.tymeychuk@oa.edu.ua

Myrutenko P. V.,
Graduate, National University of
Ostroh Academy (Ostroh, Ukraine),
e-mail: pavlo.myrutenko@oa.edu.ua

У статті проаналізовано особливості відносин і взаємодії Аргентини та Чилі на сучасному етапі в головних сферах діяльності країн. Розглянуто особливості торгово-економічних відносин, останні на час написання статті дипломатичні й політичні досягнення, а також аспекти діяльності в інших сферах. Стверджується, що зважаючи на нові тенденції у розглянутих країнах і в латиноамериканському регіоні в цілому, відносини між Аргентиною та Чилі вперше за довгий час можна назвати сприятливими з перспективою до подальшої співпраці.

Ключові слова: Аргентина, Чилі, Тихоокеанський Альянс, енергетика, латиноамериканська інтеграція, МЕРКОСУР.

This article analyses the peculiarities of relations and interaction between Argentina and Chile at the present stage in the main fields of activity of the countries. The specific features of recent trade and economic relations diplomatic and political achievements as well as aspects of activity in other spheres are analysed. It is argued that, given the new trends in both the examined countries and the Latin American region as a whole, relations between Argentina and Chile for the first time in a while can be called favourable with the prospect of further cooperation.

Keywords: Argentina, Chile, Pacific Alliance, Energy, Latin American Integration, MERCOSUR.

Актуальність. Латинська Америка до сьогодні є досить конфліктним регіоном з різними прикладами систем відносин та інтеграції. Аргентина і Чилі – одні з провідних держав Південної Америки з тривалою історією конфліктних відносин. Вивчення змін в їхній зовнішній політиці ключове в розумінні діяльності регіону, його політичного та економічного життя. Шляхом дослідження їхніх нових політичних курсів і сфер співпраці можна передбачити розвиток основних регіональних міжнародних об'єднань, а отже, в подальшому, й регіону в цілому. Дослідження тенденцій латиноамериканських держав може відкрити нові напрямки міжнародної діяльності України.

Стан наукової розробки. Дослідження зовнішньої політики Аргентини і Чилі здебільшого

представлені численними працями іспаномовних та англійськомовних науковців. Серед українських дослідників політику Аргентини у своїх наукових працях досліджують А. Бредіхін, М. Зелінська, Н. Гаврилова тощо. Політику Чилі розглядають зокрема Л. Неліна та Л. Сапсай. Втім, більшість з цих досліджень мають історичний характер або аналізують тривалий історичний проміжок часу. Українській науці бракує детального аналізу актуальних подій та сучасних змін у регіоні Південної Америки.

Аналіз джерельної бази. В основі джерельної бази дослідження лежать статті та статистика, яку надають держави і міжнародні організації регіону. Варто також відзначити численні англійські публікації в періодичних виданнях та ЗМІ Латинської Америки зокрема Pacific Alliance Blog, Merco Press, PanAmPost, Santiago та Buenos Aires Time тощо.

Мета статті – дослідити особливості відносин Аргентини і Чилі на сучасному етапі за умови зміни внутрішньої влади та політичний курс регіону в цілому.

Виклад основного матеріалу. З часу здобуття незалежності Аргентиною та Чилі, відносини між цими країнами були яскравим прикладом «холодної війни» в мініатюрі. Хоча дві розвинуті економіки Південної Америки ніколи й не мали повномасштабного збройного конфлікту між собою, проте вони не цурались ані постійних територіальних претензій, ані навіть гонки озброєнь.

Теоретики часто розглядають конфліктні відносини між Аргентиною і Чилі як частину загальних тенденцій Латинської Америки. Так із геополітичної точки зору можна простежити чітке розмежування на різних рівнях країн з виходом до Тихого океану та країн на атлантичному узбережжі континенту. Таку тенденцію зокрема прослідковують в окремих головних інтеграційних об'єднаннях Заходу (Андське співтовариство та Тихоокеанський Альянс) і Сходу континенту (МЕРКОСУР), різній зовнішній політичній діяльності (Тихоокеанські країни мають м'якшу риторику щодо інвестицій з Північної Америки чи Азії, ніж Аргентина та Бразилія на Сході) тощо. Окрім приналежності до різних субрегіонів, положення обох країн на півдні континенту спричинило досі незалежне остаточно питання Антарктики. Втім останнім часом суперечки здавалось не тільки зникли, а й зі зміною політичної ситуації в Південній Америці з'явилися нові можливості для співпраці двох країн.

Хоча зменшення напруги можна прослідкувати ще від становлення демократії Аргентини і Чилі наприкінці ХХ століття, суттєві зрушення почалися лише протягом останніх років. Основною сферою діяльності обох країн досі залишаються торгові відносини. За даними 2017 року експорт Аргентини до Чилі переважно складав харчову продукцію, зокрема зерно та зернову олію, м'ясо, сою, тваринний корм тощо і становить 2,77 млрд. доларів (4,7% загального експорту) [12]. Основою експорту Чилі до Аргентини також була харчова продукція (переважали фрукти, морепродукти і вино). Також Чилі експортує деталі до авто та природний газ. У 2017

році експорт до Аргентини становив 929 млн. доларів (1,3% загального експорту) [13].

Особливо важливе у відносинах двох країн – питання енергетики і торгівлі природним газом. До кінця 2000-х років Аргентина експортувала відносно дешевий газ до Чилі і стала головним партнером держави, адже внутрішній видобуток Чилі не давав можливості енергетично забезпечити країну, а з іншим значним експортером природного газу в регіоні – Болівією – торгові відносини були неможливі через територіальні претензії з боку останньої.

Штучне зменшення урядом Аргентини цін на газ та електроенергію призвело у 2006 році до відтоку інвестицій та компаній і водночас збільшило попит на газ у межах країни. У результаті вже за кілька років держава не лише втратила більшу частину видобутку енергоресурсів та відповідно їх експорту, а й почала залежати від імпорту з сусідніх країн, переважно Болівії та Чилі. Станом на початок 2018 року Аргентина імпортувала 20% своїх потреб у природному газу. З 2016 року споживання Аргентиною чилійського газу особливо зросло під час зимових місяців [14].

Протягом останніх років Аргентина розвивала видобуток енергоресурсів з родовища «Вака Муерта» (Vaca Muerta) у південно-західній частині країни на прикордонні з Чилі. Позитивних поглядів на видобуток енергоресурсів втім не розділяє Болівія адже окрім втрати частки експорту до Аргентини, відновлення постачання аргентинського газу, позбавить Болівію тиску на Чилі щодо виходу до Тихого океану.

У своїй заяві до іноземних інвесторів у лютому 2018 року, Даніель Редондо, секретар стратегічного енергетичного планування в Міністерстві енергетики та гірничої справи, зазначив, що мета уряду – до 2021 року забезпечити внутрішнє споживання майже повністю через видобуток газу з «Вака Муерта». У своїй промові 30 жовтня 2018 року президент Чилі Себастьян Пін'єра заявив, що вперше за 12 років Аргентина почала експортувати природний газ до Чилі. «Ми з ентузіазмом працюємо з президентом Маурісіо Макрі, щоб інтегрувати наше енергопостачання», – сказав Пін'єра у виступі. Попри це, постачання Чилійського газу до Аргентини не припинилось, про що Пін'єра згадав у своїй промові, стверджуючи, що дві країни мають дуже різні, але взаємодоповнюючі, енергетичні потреби, і що залежно від часу, року та обставин вони можуть або експортувати, або імпортувати паливо та електроенергію через їхній спільний кордон [7].

Пояснення одночасному експорту газу з Чилі до Аргентини та з Аргентини до Чилі лежить в розташуванні родовищ та інфраструктурі обох країн. Наразі Аргентина видобуває сланцевий газ з «Вака Муерта» та експортує його в південні регіони Чилі, які мають проблеми з енергопостачанням, тоді як Чилі транспортує газ з центру та з півночі країни безпосередньо до найбільш енергетично вимогливої провінції Буенос-Айрес, куди аргентинські поставки обмежуються потужністю трубопроводу «Вака Муерта - Буенос-Айрес» (Vaca Muerta-Buenos Aires). Така особливість енергопос-

тачання регіону робить взаємовигідними позитивні відносини та лібералізацію торгівлі між двома державами.

Очікуване зростання торгівлі газом спонукає обидва уряди взяти до уваги модернізацію спільної інфраструктури. У травні 2018 року міністр енергетики Чилі, Сюзана Хіменес, заявила, що її країна розгляне питання «оптимізації семи існуючих газопроводів», які перетинають Анди. Того ж таки 2018 року іспанська компанія «Газ Натурал Феноза» (Gas Natural Fenosa), також відома як Naturgy, оголосила, що відкриє тихоокеанський газопровід між «Вака Муерта» і Чилі, який відкрили у 2005 р. внаслідок енергетичної політики Аргентини з 2006 року, та інвестує 50 млн. доларів задля збільшення його потужності.

Спільний видобуток Аргентини і Чилі не обмежується лише енергоресурсами. Останні кілька років різко зростають ціни на літій – легкий метал, який використовують в енергозберігаючих батареях. Найбільше родовище цього металу, більш ніж половина дослідженого світового запасу, знаходиться на кордоні між Аргентиною, Чилі та Болівією [10]. Зростання попиту на ресурс призвів до різкого збільшення інвестицій у видобуток металу з боку таких країн як Австралія та Японія. До того ж Аргентина і Чилі ведуть переговори з корейською компанією POSCO про розбудову території [11].

Між Аргентиною і Чилі вже існує дещо схожий проект спільного видобутку із залученням іноземних інвесторів. Ще у 2009 році Канадська корпорація «Баррік Голд» Barrick Gold розпочала «Паскуа-Лама» (Pascua-Lama) – проект спільного видобутку золота та срібла між Чилі й Аргентиною на півдні пустелі Атакама. Попри значні інвестиції (на будівництво проекту спершу мало піти 3 млрд. доларів, втім за наступними підрахунками ціна зросла до 8.5 млрд. доларів) наразі розбудову «Паскуа-Лама» фактично припинили, оскільки проект зав'яз в юридичних питаннях, спричинених позовами щодо забруднення навколишнього середовища [5]. У 2009 році, незабаром після початку будівництва, регіональні органи охорони здоров'я та водопостачання перевірили місце видобутку та виявили «непередбачені наслідки» на льодовику Естречо та забір компанією води з несанкціонованих пунктів. Із чилійської сторони надійшов позов до суду, в результаті якого Barrick Gold виплатили штраф у розмірі 8 млрд. песо (близько 16 млн. доларів). Судову справу підтримало також корінне населення, що лише ускладнило ситуацію та призвело до застою в подальшій розробці проекту [4].

Починаючи з 2017, підписали низку угод щодо торгівлі та інвестицій між Аргентиною та Чилі. У жовтні 2017 року уклали двосторонні договори, покликані розширити правові механізми регулювання комерційних питань, пов'язаних з інвестиціями, державними закупівлями, телекомунікаціями та електронною комерцією [6]. 26 квітня 2018 року між президентом Чилі Себастьяном Пін'єрою та президентом Аргентини Маурісіо Макрі відбулася зустріч в Президентському палаці Каса Росада, де вони підписали низку угод, спрямованих на спри-

яння торгівлі, інвестиціям, інтеграції та співробітництву у сфері енергетики і у питаннях безпеки. Окрім інвестиційних і торговельних питань узгодили особливості імпорту, експорту й транспорту електрики та природного газу, а також співробітництва щодо боротьби з кіберзлочинністю [1]. Втім, фактично ці угоди були джентльменськими, адже вони мали імовірніше декларативний характер без жодних зобов'язань чи покарань за невиконання.

Такі угоди, покликані на лібералізацію інвестицій та торгівлі між Аргентиною та Чилі, відбувались паралельно і як наслідок зміни інтеграційних процесів в регіоні. Після приходу до влади Мауріціо Макрі в Аргентині, та «повороту праворуч» в Південній Америці в цілому, набрала силу критика МЕРКОСУР як регіональної економічної організації. У червні 2016 року Макрі оголосив про набуття Аргентиною статусу спостерігача Тихоокеанського Альянсу та відвідав засідання організації вже 1 липня того ж року [15]. «Аргентина має особливий інтерес у налагодженні більш тісних зв'язків з Тихоокеанським Альянсом і подала прохання стати країною-членом організації», – прокоментував ці події чилійський міністр закордонних справ Геральдо Муньйос [2]. Хоч Аргентина офіційно не оголошувала відхід від МЕРКОСУР, перехід аргентинської зовнішньої політики до співпраці з Чилі та Тихоокеанськими державами конфліктував з інтересами в МЕРКОСУР. Загострення відносин між Бразилією та Аргентиною стало очевидним напередодні інавгурації нового президента Бразилії Жаїра Болсонару, коли у відповідь на відсутність новообраного лідера на саміті G20, Мауріціо Макрі заздалегідь повідомив про свою відсутність на майбутній інавгурації в Ріо-де-Жанейро 1 січня 2019 року.

Водночас на межі 2018 та 2019 року договірну базу останніх років стосовно лібералізації торгівлі та інвестицій між Аргентиною та Чилі остаточно сформували у договорі про зону вільної торгівлі. У грудні 2018 року його затвердив конгрес Аргентини, а за місяць він пройшов таку ж процедуру в Чилі. Остаточно угода набрала сили за 3 місяці, після узгодження юридичних формальностей. Як повідомляє видання *El Diario Sur*, угода під назвою Протокол 61 включає нові правила електронної торгівлі та громадського споживання, а також включає положення про гендерні питання, екологічне та трудове законодавство і скасовує мобільний роумінг між двома країнами [3].

Паралельно до економічної інтеграції з'явилися відчутні досягнення у співпраці у сфері туризму. В червні 2018 року заступник міністра туризму Чилі, Моніка Залакет та міністр туризму Аргентини Густаво Сантос підписали угоду про спільне сприяння туризму Аргентини й Чилі в далеких напрямках, зокрема підтримку туризму з країнами Азії. Документ передбачає «діяльність в рамках громадської та приватної співпраці, з чіткою метою просування й зміцнення туристичних відносин між двома країнами». Крім того розглянули запровадження і розвиток спільної візової політики, що має забез-

печити вільне просування туристів третіх держав територіями обох країн за умови отримання візи лише в одній з них. Ще однією метою була зазначена розробка спільних інтегрованих туристичних систем з акцентом на туризм в Патагонії та Алтіплано [18].

Окрім того, у січні 2019 року Чилі, задля спрощення проходження круїзних лайнерів та розвитку туризму в регіоні, зменшила обмеження щодо використання пасажирськими суднами чилійських портів [9]. За два місяці після цього, 5 березня 2019 року оголосили, що представники Аргентини, Чилі та Уругваю спільно братимуть участь в міжнародній конференції *Seatrade Cruise Global 2019*, яка відбувалась протягом 8-11 квітня в Маямі в рамках спільної стратегії з розвитку круїзного туризму в регіоні [8].

Наприкінці 2019 року в Аргентині відбулись президентські вибори за результатом яких 26 грудня посаду перейняв Альберто Фернандес. Його передвборча компанія ґрунтувалася на закликах до економічних реформ і лишала зовнішню політику, розбудовою якої попередні роки займався Мауріціо Макрі, переважно поза дискусією. Найбільшим кроком, який дає можливість прогнозувати подальшу зовнішню політичну позицію Аргентини в Латинській Америці, стало прийняття 3 грудня нових економічних і політичних санкцій проти режиму Мадуро в Венесуелі в рамках Міжамериканського договору взаємної допомоги. Втім, нові санкції з боку Аргентини тривали лише тиждень, адже вже 10 грудня Альберто Фернандес провів зустріч з Хорхе Родрігесом – одним з 28 урядовців Венесуели, які підпадали під санкції угоди і яким заборонили в'їзд до Аргентини [16]. Ця подія здебільшого підтвердила передвборчі спекуляції щодо прихильності новообраного президента до режиму у Венесуелі, який йде всупереч не лише більшості країн регіону, а й світових лідерів зокрема США.

Співпраця між Чилі та Аргентиною також призупинилась у зв'язку з масовими протестами у Чилі від жовтня 2019 року, що призвело до оголошення надзвичайного стану на близько третині території країни включно зі столицею. Протест розпочали студенти у метро міста Сантьяго, і він переріс у подальшу відкриту конфронтацію з озброєними правоохоронцями. За короткий період часу гасла проти політики Себастьяна Піньєри та економічної нерівності у прибутках населення охопили всю країну. Цей громадський неспокій став найбільшим в Історії Чилі після часів Піночете та окрім очевидних збитків в економічному плані призвів до різкого падіння позиції Чилі на міжнародній арені. Так після виборів нового президента в Аргентині міністр закордонних справ Чилі Теодоро Рібера з заявою що коментар президента про 2,500 тисячі арештів на території Чилі – це втручання у «внутрішню політичну ситуацію» Чилі та «дивною заявою» зі сторони Альберто Фернандеса [17]. Ускладнення дипломатичних відносин між двома країнами внаслідок громадської нестабільності в Чилі виникали й в 2018 році, коли з затвердженням президента Себастьяном Піньєри очолити Посольство

мав його брат Пабло Пінєра. Втім таке рішення викликало шквал обурення в країні та зміну складу посольства після подальшої зустрічі лідерів двох країн та судового позову політичної опозиції Чилі.

Отже, можна зробити висновок, що, попри стабільний розвиток відносин між Аргентиною та Чилі протягом останніх років, ці країни досі мають багато розбіжностей. Значні зрушення, основним чином, в торгівельно-економічній сфері нівелюються постійними внутрішніми кризами як в політичному, так і економічному аспекті. Існує досить багато перспективних спільних проектів між двома країнами, більшість з яких сконцентрована на видобутку корисних копалин та енергетиці. Присутній також конструктивний політичний діалог, майбутні риси якого втім залежать від зовнішньополітичного курсу нової влади в Аргентині. Аргентина також підписала низку договорів щодо зменшення економічних, технологічних, культурних та інших бар'єрів з Чилі задля покращення співпраці між двома країнами. До такої політики можна підходити з кількох точок зору. З одного боку, Аргентина може намагатись стати сполучною ланкою між МЕРКОСУР та Тихоокеанським Альянсом, і Чилі зокрема. Втім політична напруга між Бразилією та Аргентиною від часу «повороту направо» дає зрозуміти, що МЕРКОСУР для Аргентини відходить на другий план поступаючись інтересам співпраці з країнами Тихоокеанського узбережжя. Перспективи розбудови відносин між Аргентиною та Чилі, спільні проекти з видобутку й транспортування енергоресурсів, покращення інфраструктури і політичного діалогу можуть докорінно змінити політичну мапу регіону. Обидві країни на початку нового десятиліття мають досить чіткий та міцний шлях до покращення співпраці за умов подолання внутрішніх проблем, що історично завжди були проблемним чинником регіону в цілому.

Список використаних джерел

1. Gob (Dot) Com, 2018. *Presidents Piñera and Macri promote a trade liberalization agreement and a joint development agenda*. [online] Available at: <<https://www.gob.cl/en/news/presidents-pinera-and-macri-promote-trade-liberalization-agreement-and-joint-development-agenda/>> [Accessed 15 May 2019].
2. International Center for Trade and Sustainable Development, 2016. *Argentina Welcomed as Pacific Alliance Observer*. [online] Bridges. Vol.20. Available at: <<https://www.ictsd.org/bridges-news/bridges/news/argentina-welcomed-as-pacific-alliance-observer/>> [Accessed 13 May 2019].
3. Jenner F., 2019. *Chile and Argentina finalise free trade agreement*. [online] Argentina Reports. Available at: <<https://argentinareports.com/chile-and-argentina-finalise-free-trade-agreement/2293/>> [Accessed 13 April 2019].
4. Li F., 2016. *The Defeat of Pascua Lama*. [online] Nacla. Available at: <<https://nacla.org/news/2016/03/09/defeat-pascua-lama>> [Accessed 24 April 2019].
5. Market Watch, 2019. *Chilean Supreme Court Overturns Environmental Court Ruling in Pascua-Lama Closure Review Process*. [online] Available at: <<https://www.marketwatch.com/press-release/chilean-supreme-court-overturns-environmental-court-ruling-in-pascua-lama-closure-review-process-2019-03-18-81843554>> [Accessed 28 April 2019].
6. Martin K., 2017. *Chile and Argentina Finalize Bilateral Agreement to Boost Commerce*. [online] PanAmPost. Available at: <<https://panampost.com/karina-martin/2017/09/28/chile-and-argentina-finalize-bilateral-agreement-to-boost-commerce/>> [Accessed 20 June 2019].
7. MercoPress, 2018. *Argentina resumes natural gas export to Chile after twelve years*. [online] Available at: <<https://en.mercopress.com/2018/10/31/argentina-resumes-natural-gas-export-to-chile-after-twelve-years>> [Accessed 13 January 2020].
8. MercoPress, 2019. *Argentina, Chile and Uruguay plan joint presentation at Seatrade Cruise Global*. [online] Available at: <<https://en.mercopress.com/2019/03/05/argentina-chile-and-uruguay-plan-joint-presentation-at-seatrade-cruise-global-2019>> [Accessed 10 May 2019].
9. MercoPress, 2019. *Cruise vessels allowed to operate along the Chilean coast smaller ports*. [online] Available at: <<https://en.mercopress.com/2019/01/16/cruise-vessels-allowed-to-operate-along-the-chilean-coast-smaller-ports>> [Accessed 11 May 2019].
10. Mining (Dot) Com, 2018. *Investors can't get enough of South America's lithium triangle*. [online] Available at: <<http://www.mining.com/web/investors-cant-get-enough-of-south-americas-lithium-triangle/>> [Accessed 15 December 2019].
11. O'Brien R., 2016. *How South America's lithium triangle is gearing up to feed our battery addiction*. [online] The Guardian. Available at: <<https://www.theguardian.com/technology/2016/mar/23/battery-lithium-south-america-chile-argentina-bolivia>> [Accessed 19 April 2019].
12. OEC, 2017. *Products that Argentina exports to Chile*. [online] Available at: <https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/arg/chl/show/2017/> [Accessed 23 April 2019].
13. OEC, 2017. *Products that Chile exports to Argentina*. [online] Available at: <https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/import/arg/chl/show/2017/> [Accessed 03 June 2019].
14. Oxford Business Group, 2018. *Argentina and Chile expand gas trade and evaluate infrastructure*. [online] Available at: <<https://oxfordbusinessgroup.com/analysis/cross-border-cooperation-argentina-and-chile-expand-gas-trade-while-working-together-address>> [Accessed 06 January 2020].
15. Palacio A., 2016. *The Pacific Alliance Welcomes Argentina as a New Observer State*. [online] Available at: <<https://pacificallianceblog.com/pacific-alliance-welcomes-argentina-new-member-state/>> [Accessed 19 March 2019].
16. PanAmPost, 2019. *Argentina's New President Lifts Sanctions Against Maduro*. [online] Available at: <<https://panampost.com/sabrina-martin/2019/12/12/argentinas-sanctions-maduro/>> [Accessed 27 March 2019].
17. The Buenos Aires Times, 2018. *Chile tells Argentina not to comment on 'internal policy situations'*. [online] Available at: <<https://www.batimes.com.ar/news/latin-america/chile-tells-argentina-not-to-comment-on-internal-policy-situations.phtml>> [Accessed 29 December 2019].
18. The Santiago Times, 2018. *Chile and Argentina agree to jointly promote tourism in Asian countries*. [online] Available at: <<https://santiagotimes.cl/2018/06/10/chile-and-argentina-agree-to-jointly-promote-tourism-in-asian-countries/>> [Accessed 05 January 2020].